

FINANČNÍ SPRÁVA – SOUČÁST REALIZACE FINANČNÍHO PRÁVA

PETR MRKÝVKA

Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika

Abstrakt v rodném jazyce

Příspěvek se zabývá vztahem finančního práva a správního práva. Na pozadí příspěvku významného profesora právní teorie Viktora Knappa, uveřejněného v časopise Právník v roce 1990, se věnuje svébytnosti finančního práva, konstatováním existence specifického předmětu právní regulace a relativně samostatné metody regulace, která však pro realizaci norem finančního práva využívá veřejnou správu. Příspěvek vymezuje tzv. finanční správu ve smyslu funkčním i organizačním a otvírá možnosti dalšího zpracování navazujících problémů.

Klíčová slova v rodném jazyce

Finanční právo, správní právo, předmět regulace, metoda regulace, veřejné finance, finanční systém, veřejná správa, finanční správa.

Abstract

This contribution deals with the financial law and administrative law relationship. On the background of famous professor Knap's article published in Pravník journal in 1990 my contribution concerns with the autonomy of financial law stating the existence of specific object of legal regulation and independent method of regulation in principle. Nevertheless the last-mentioned uses the public administration for financial law rules realization. The contribution delimitates so called financial administration in the functional and organization sense and uncovers the possibility to elaborate the consequential issues.

Key words

Financial law, administrative law, object of regulation, method of regulation, public finance, financial system, public administration, financial administration.

1. FINANČNÍ PRÁVO V GLOSE VIKTORA KNAPPA

Ústav státu a práva Československé akademie věd před osmnácti lety, přesně 2. července 1992, se zabýval systémem práva v nových společensko – politických podmínkách. V 11. čísle časopise Právník toho roku¹ profesor Viktor Knapp publikoval stať, jejímž základním zdrojem byl podkladový materiál pro diskusi na zmíněné konferenci z pera autorské skupiny tvořené P. Kalenským, M. Kindlem, F. Šamalíkem a M. Zuklínovou. Název oné staťi je Aktuální problémy systému československého práva. Zajímavé je znovu pročitat pojednání o přelomových momentech v našem právu, o vyhodnocení tehdejšího stavu práva a potřebách nutných změn, a to jak změnách legislativních, tak o nutnostech změn teoretických přístupů právní vědy. Knapp poznamenal, že změny v právním řádu při zachování právní kontinuity nelze provést ze dne na den. Doslova říká: „Přetvoření právního řádu je práce poměrně dlouhodobá, která si vyžádá několika let“, ale současně dodává, že některé změny bylo a bude třeba provést neprodleně, aby právo nebylo brzdou politického a ekonomického vývoje. Na tomto základě z hlediska dalšího vývoje práva určil dvě základní etapy, a to bezprostřední a perspektivní. V rámci etapy bezprostřední měly být provedeny změny v právním řádu, kdy

¹ Právník č. 11 (CXXIX), roč. 11, Ústav státu a práva ČSAV, Academia Praha 1990

konkrétní právní normy brání vývoji k politickému pluralismu, resp. k tržnímu hospodářství, tyto odstranit a vydat normy bezprostředně a nezbytně nutné. V druhé etapě perspektivní vidí nutnost kodifikace či rekodifikace občanského, obchodního, pracovního a trestního práva a současně též potřebu podstatně přetvořit právo správní. V roce 2008 je možné provést bilanci plnění těchto etap a konstatovat, že první etapa splněna byla, druhá však jen z části. Bohužel připouštěl-li pro svým charakterem revoluční první etapu přípustnost i „eventuelních legislativních nedokonalostí“, přenesla se toto revolučno i do etapy druhé, a tato etapa ve své podstatě stále trvá včetně legislativních nedokonalostí. Dílem to bylo dáno agónií federace, dílem též aproximačními a harmonizačními procesy, ale dílem též podivným přístupem legislativcům k tvorbě práva, které si nezadá až s hříšným experimentováním v právu. Takže se neustále ocitáme v době revoluční, provizoriu, kdy reforma stíhá reformu, aniž by byl patrný konec reformy předcházející.

Součástí Knappova pojednání je problém vymezení systému práva, systému zákonodárství a následně i otázka obsahu a vývoje právních odvětví. Byť krátce, jen ve dvou odstavcích se autor věnoval i finančnímu právu. Dovolím si je ocitovat v plném znění, neboť podle mého názoru jsou nadále aktuální a nebylo by dobré je nechat zapadnout:

„Finanční právo je svou povahou specifickou součástí práva správního, jeho zvláštností je však odlišují do té míry, že je většinou považováno (a i u nás bylo již v předmnichovské republice považováno) za samostatné právní odvětví. Současný vývoj nebrání tomu, aby tomu bylo tak i nadále. Jde ovšem o kvalitativní změnu finančního práva. I jeho těžiště se totiž v dřívějším politickém a ekonomickém režimu přeneslo do sféry soukromoprávní, tj. zejména do podnikání a do bankovníctví, kde se navíc neorganicky mísilo na jedné straně s právem administrativním a na druhé straně s právem hospodářským.

Současný politický a ekonomický vývoj tedy sice nevyžaduje opuštění pojmu finanční právo, ale jeho omezení na sféru veřejnoprávní, tzn. na právní otázky státního rozpočtu, na právní režim daní a dávek² (při současné radikální změně daňového systému), na právní otázky měny atd.“³

Ze strany Knappa a tvůrců onoho materiálu pro diskusi je patrné dvojí: chápání finančního práva jako nadstavby správního práva, a současně volání po purismu při stanovení obsahu té výšece právního řádu, kterým je finanční právo.

2. FINANČNÍ PRÁVO CO DO PŘEDMĚTU PRÁVNÍ REGULACE

Právní odvětví v systému práva a právní odvětví v systému zákonodárství není jedno a totéž, ačkoliv jsou si oba pohledy blízké. Prvé pojetí právního odvětví představuje spíše rovinu vědeckého přístupu a druhé více méně přístup legislativní, kdy se jedná o určitý vzájemně provázaný subsystém právních předpisů (odvětví právního řádu). V prvním případě pak jde o souhrn právních norem, který ve svém důsledku naplňuje tzv. odvětvotvorná kritéria: specifický a jedinečný předmět právní regulace, jednotlicí metoda právní regulace, úzká vazba právních norem dané výšece a konečně společenská akceptace samostatnosti právního

² V otištěném textu je sympatický překlep, na místo správného „dávek“ je uvedeno „dívek“, což při striktním respektování autorovy autority by mohlo vést k masovému zájmu zejména mužské části populace o studium a bádání tohoto odvětví.

³ Právník č. 11 (CXXIX), roč.11, Ústav státu a práva ČSAV, Academia Praha 1990, s. 966.

odvětví.⁴ Finanční právo tato kritéria splňuje a je chápáno jako samostatné svébytné právní odvětví. Svých pout se správním právem se nezbavuje ani zbavit nemůže. Je s ním provázáno tak, jak v rámci soukromého práva např. obchodní právo s právem občanským. Je to dáno společnou evolucí a především základními rysy uplatňované metody právní regulace. Intenzita vzájemných vazeb však bude rozdílná s ohledem na specifika subsystémů finančního práva, tedy jeho pododvětví. Svou roli hraje též snaha zákonodárce v určitých momentech vytvářet legislativní bariéry mezi správním právem a finančním právem, což se promítá mimo jiné v možnost či nemožnosti subsidiárního použití obecných norem správního procesu pro zejména aplikační procesy finančního práva.

Předmětem finančního práva jsou specifické společenské vztahy, které vznikají a realizují se v procesu tvorby, rozdělování a užití veřejných peněžních fondů, nebo které se uskutečňují v rámci peněžního systému. Finanční právo je často charakterizováno výčtem jej tvořících systémů, jako ve výše uvedenému citaci příspěvku profesora Knappa. Je však zřejmé, že tyto subsystému co do předmětu regulace tvoří dvě svým způsobem diametrálně odlišné části již tradičně pojímaného finančního práva, které pojí pouze především to, že se jedná o vztahy související s penězi (peněžní vztahy), ingerence do těchto vztahů, resp. chování se děje ve veřejném zájmu a metodou, která je vlastní veřejnému právu. Odlišnost lze spatřovat zejména ve smyslu existence daných vztahů. V prvním případě jde o zajištění materiální báze veřejného sektoru pro jeho fungování a poskytování veřejných statků, přičemž v případě druhém se jedná o měnu, její fungování, jakož i fungování finančního trhu. V prvním případě předmětem zájmu bude množství peněz migrujících mezi soukromým a veřejným sektorem, resp. mezi soukromými (eventuelně neveřejnými) a veřejnými peněžními fondy, čili kvantita peněz v pohybu. V druhém případě je v podstatě zájem o kvalitu peněžního systému. Finanční právo, ve smyslu právního odvětví, je chápáno jako odvětví veřejnoprávní regulující vztahy s mocenským prvkem, tedy vztahy geometricky chápané jako nikoliv horizontální, které jsou doménou soukromého práva, ale vertikální s účastí veřejnou mocí nadané instituce nebo případně diagonální, kdy jakési kvazi mocenské postavení je právem přiznáváno jednomu z účastníků na základě jeho finančně právního statutu, ve kterém se spojují přiznaná vrchnostenská oprávnění s povinnostmi vůči skutečnému reprezentantu veřejné moci (takové postavení mají na příklad plátcí daně vůči poplatníkům, devizová místa vůči svým klientům při realizaci opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorizmu apod.). Předmětem finančního práva jako právního odvětví nejsou vztahy, kde jejich účastníci jsou v rovném postavení, byť se jedná o vztahy peněžní, byť realizované mezi neveřejnými a veřejnými fondy, či vztahy uskutečňované v rámci peněžního trhu. Typicky předmětem finančního práva nejsou bankovní obchody a smluvní vztahy v pojišťovnictví. To však neznamená, že nemohou být zařazovány do společné výšece právního řádu, resp. soustřeďovat společnou materii právního předpisu, vytvářet tak odvětví právního řádu jako komplexní úpravu určitého segmentu peněžních vztahů. Obdobně tak při koncipování didaktických předmětů, kde jistá míra prezentace vzájemných souvztažností více právních odvětví je více než žádoucí, než bazírování na striktně oborovém obsahu vyučované materie.

Ve stručnosti k předmětu finančního práva jako právního odvětví a v podstatě i jako odvětví právního řádu lze poznamenat, že v České republice tradičně pojímané finanční právo je odvětvím se dvěma kategoriemi předmětů, jednak to jsou v podstatě veřejné peníze a v druhém případě finanční či peněžní systém.

⁴ Srovnej Průcha, P. *Správní právo – obecná část*. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2004. s. 34.

Předmětový dualismus finančního práva lze uplatnit jako kritérium pro uspořádání materie finančního práva, resp. norem finančního práva do určitého smysluplného a užitečného systému. Finanční právo má obdobný handicap jako právo správní, že je odvětvím nekodifikovaným a jako celek se vši pravděpodobností i s využitím poznatků právní komparatistiky nekodifikovatelným. Vymezení obecné části finančního práva jako právního odvětví je záležitostí vědeckého zkoumání materie finančního práva a hledání obecných principů a zásad platných pro celé finanční právo, jakož i dalšího, co náleží do obecné části právního odvětví. Obecná část finančního práva jako odvětví právního řádu nemůže být pro formulování obecné části finančního práva jako právního odvětví nápomocna, protože vzhledem k nekodifikování a nekodifikovatelnosti finančního práva v podstatě neexistuje. S využitím předmětového kritéria finanční právo lze rozdělit do dvou částí, a to na regulaci veřejných financí, tj. fisku, a na regulaci finančního systému. Několik let více méně pracovně, zejména z důvodů didaktických, oba díly finančního práva označujeme za část fiskální a část nefiskální. Každý z těchto subsystémů finančního práva se skládá s subsystémů nižších řádů – subodvětví a eventuelně dalších dílčích částí. Fiskální část finančního práva tak tvoří rozpočtové právo, berní právo (daně, poplatky a další dávky), celní právo (cla) a neuspořádaná oblast veřejných výdajů. Nefiskální část je pak složena z měnového práva a devizového práva, dále pak z subsystémů upravujících veřejnoprávní dohled nad finančním trhem (veřejné bankovní právo, pojišťovnické právo, veřejné právo kapitálového trhu ad.). Pro zobecnění dané části finančního práva je nutné soustředit se zejména na hledání obecných principů a zásad daného subodvětví, jakož i pojmy, zkoumat podmínky aplikace hmotněprávní materie v procesech uplatňované v daném subsystému. Cestou průniků, sledování shod nalezených odpovědí, je pak možné určit, zda se jedná o element společný dané části finančního práva nebo dokonce vlastní celému finančnímu právu, či se jedná pouze o prvek jedinečně se vyskytující v rámci jednoho nebo několika sobě si blízkých subsystémů.

3. METODA

Jedním z elementů zkoumání subsystémových souvztažností nad míru důležitých pro obecnou charakteristiku finančního práva, resp. jeho předmětově vymezených částí, je další z odvětvotvorných kritérií, a to metoda právní regulace. Jak Petr Průcha ve vztahu ke správnímu právu správně tvrdí, že metoda právní regulace společně s předmětem úpravy dané právní odvětví (v jeho případě správní právo) významně profiluje,⁵ což beze zbytku platí i pro finanční právo.

Obecně metoda právní regulace navazuje na předmět právní regulace, neboť určuje, jakým způsobem předmět regulace je regulován. Jak tedy dané odvětví práva působí na společenské vztahy ve sféře jeho zájmu. S ohledem na zařazení materie finančního práva do veřejného práva a s ohledem na charakter jeho předmětu je metoda uplatněná ve finančním právu metodou veřejnoprávní, vyjadřující převahu subjektů reprezentujících veřejnou moc nebo alespoň veřejný zájem a nerovnost druhého subjektu, který je povinen legitimní a legální mocenského subjektu strpět i proti svým zájmu a své vůli. Je-li finanční právo považováno za nadstavbové odvětví k správnímu právu, pak i působení na adresáty finančněprávních norem bude mít svoji podstatu v uplatňování výkonné moci. Společná evoluce správního práva a finančního práva a obecný výchozí základ ve správním právu dávají finančnímu právu do vínku, že i metoda v jeho rámci uplatňovaná bude mít základ v administrativněprávní metodě regulace. Metoda uplatněná ve finančním právu je modifikací administrativněprávní.

⁵ Srovnej Průcha, P. *Správní právo – obecná část*. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2004. s. 36.

S ohledem na předmět právní regulace, resp. na charakter společenského vztahu jako objektu působení finančně právní normy, jsou administrativněprávní prvky posilovány nebo naopak oslabovány zejména pronikáním elementů vlastních odvětvím soukromého práva nebo specifických často majících svůj původ v ekonomických nástrojích. I přes tyto modifikace je patrné, že mocenská povaha metody uplatňované ve finančním právu ani při maximálním oslabení správních prvků není odstraněna. Znakem veřejnoprávních norem, včetně metody finančněprávní, je převažující kogentní charakter norem. Intenzita výskytu kogentních norem v jednotlivých subsystémech je různá a souvisí též s povahou předmětu regulace. Vzhledem k provázanosti předmětu finančněprávní regulace s ekonomikou je účelné a potřebné na místo striktního vymezení vzoru chování vymezit meze či vytvořit prostor pro využití vhodných ekonomických nástrojů, stimulů, ale také v procesu vlastního uvážení provést volbu a aplikaci vlastních strategických postupů, respektujících zákonné meze, principy, cíle a účel regulace, a to včetně uplatnění mocenského zhodnocení legálnosti a správnosti postupu, nikoliv však jeho ekonomické efektivity. Na rozdíl od administrativněprávní metody je tak dán adresátům norem finančního práva větší prostor pro rozmanitost realizace svých práv a povinností v reakci na ekonomické prostředí, resp. na jeho vývoj, dává možnost v intencích práva uvážit využití svých práv či navrhovaných vzorů chování a uplatnit je podle vlastní převážně ekonomické strategie. Toto není dáno jen adresátům v podřízeném postavení, ale může to být i součástí statutu adresátů s vrchnostenským oprávněním. Na rozdíl od metody administrativněprávní vznik, realizace a zánik finančněprávních vztahů se nemusí uskutečňovat na základě aktu orgánu výkonné moci, ale existuje po splnění zákonem stanovených podmínek a působení výkonné moci může být uplatněno až sekundárně jako uplatnění její kontrolní eventuelně sankční funkce. A. V. Demin⁶ vymezil specifika finančněprávní metody platná v moderním státě kontinentálně evropské právní kultury, jsou jimi:

Veřejnoprávní charakter účelu regulace.

a) Atributivní účast veřejné moci.

b) Mocenský charakter finančněprávních vztahů.

c) Převaha příkazujících a zakazujících norem.

d) Imperativní charakter právní regulace.

e) Majetkový, resp. peněžní charakter většiny finančněprávních vztahů.

f) Finančněprávní akt jako základní právní nástroj, jehož forma odpovídá povaze předmětu regulace od aktu svým charakterem odpovídajícím normativnímu nebo individuálnímu správnímu aktu, přes možnosti i formalizovaných závěrů určité negociace, až po akty deklarace vlastních subjektivních uplatněných práv a povinností. Specifickým finančněprávním aktem je zákon neobsahující právní normu, který je ve své podstatě finančním plánem hospodaření státu s hypotetickými příjmy a předpokládanými výdaji, ty však nejsou k příjmům vázány jako dispozice k hypotéze, neboť tato vzájemná interakce je zjištělná až po provedení roční bilance, v konečném důsledku postrádá se i vymezení právní odpovědnosti za nenaplnění příjmů či překročení výdajů.

⁶ Demin, A. V. *Finansovoe pravo*. Moskva : Infra-M, 2003. s. 25 an.

g) Internacionalizace, resp. vysoká míra transpozice mezinárodních závazků státu do vnitrostátní regulace finančněprávních vztahů.

h) Kvantita formalizovaných úkonů procesního charakteru, které však činí podřízený adresát finančněprávních norem v rámci samostatné aplikace norem finančního práva bez přímé účasti orgánu veřejné moci vůči sobě nebo jinému subjektu v rámci realizace svých práv a povinnosti nebo eventuálně delegovaných oprávnění, které zaručují možnost relativně snadného výkonu mocenské kontroly, dozoru, dohledu, tedy zjištění správného naplnění díkce zákona.

i) Aktivní využití metod rekomendace v rozličných formách podtrhující možnost ovlivňování chování v předmětných vztazích cestou doporučení, nezávazných pokynů, editačních aktů apod.

Předmět a metoda regulace jsou společnými předpoklady pro určení mezníku oddělujícího právní odvětví mezi sebou. Oba by měly být naplněny současně. V případě finančního a správního práva vzhledem k poměrně intenzivním interakcím je v určitých momentech až kontraproduktivní striktně rozlišovat, zda se jedná a doménu vlivu správního či finančního práva. Přes všechna zmíněná specifika finanční právo k mocenskému působení na chování subjektů finančněprávních vztahů využívá forem, metod i samotného systému orgánů veřejné správy. Lze konstatovat, že v prostředí veřejné správy dochází tak k realizaci finančněprávní regulace, kdy orgán veřejné správy je zákonem legitimován k veřejné správě, jejíž objekt je regulován finančním právem. Snoubí se zde dvě právní regulace, kdy právo takové správy je tvořena normami správního práva a normami finančního práva. Předmětem správního práva bude sama veřejná správa a předmětem finančního práva bude předmět této veřejné správy, pak ovšem metoda uplatňovaná v takovém prostředí bude syntézou obou metod s výrazným posílením administrativní složky finančněprávní metody regulace.

4. VEŘEJNÁ PRÁVA A FINANČNÍ PRÁVO

Je-li předmětem veřejné správy chování regulované normami finančního práva je možné uvažovat o zvláštním úseku veřejné správy – finanční správě.

Finanční správa je institut, který postrádá hlubší teoretické rozpracování v odborné literatuře. Svým způsobem je právní vědou ignorována především z důvodu, že stojí na hranici dvou právních odvětví, kdy často jejich protagonisté na jedné straně mají pochybnosti o samostatnosti finančního práva a na druhé straně administrativní složka realizace finančního práva je podceňována snad v obavě o projevení přílišného náznaku vzájemné potřeby, která by mohla být posuzována snad i jako náznak nesvébytnosti.

Veřejná správa může být chápána ve smyslu materiálním, resp. funkčním, a to jako činnost spočívající ve spravování věcí veřejných metodou a ve formách, které nejsou ani legislativou ani justicií. Nebo může být chápána ve smyslu organizačním jako systém institucí, orgánů, vykonavatelů veřejné správy ve funkčním smyslu. Finanční správa jako specifický díl veřejné správy nemůže být chápána jinak.

Z předmětového hlediska funkčně pojatá finanční správa představuje administrativní péči o veřejné finance nebo finanční systém (nikoliv systém financování veřejného sektoru, to jsou veřejné finance, ale peněžní systém a dohled nad finančním trhem). Organizačně chápaná finanční správa je konglomerát institucí pověřených výkonem finanční správy. Záměrně

používám termínu „konglomerát“, protože jen v omezené míře lze hovořit o systému institucí finanční správy.

Podle charakteru předmětu a s tím spojeného i cíle finanční správy je možné finanční správu rozdělit obdobně, jak je konstruována předmětová systematika finančního práva, tedy na správu veřejných financí a správu peněžního systému. V případě správy veřejných financí by se též nabízelo označení „fiskální správa“, což však může být poněkud zavádějící, neboť takto se pojmenovává jedna ze složek činností veřejné správy zaměřená především na péči o materiální základ své vlastní existence, a to vedle složky vrchnostenské.

Správa veřejných financí představuje veřejnou službu spočívající v péči o veřejné peněžní fondy, o jejich systém, příjmy, proces rozdělování, přerozdělování a užití. Prim mezi orgány, do jejichž působnosti patří správa veřejných financí, hraje ministerstvo financí. Ministerstvu financí podléhají dvě soustavy specializovaných dekoncentrovaných orgánů veřejné správy, do jejichž věcné působnosti patří veřejné finance především po straně veřejných příjmů, jsou to v podmínkách České republiky územní finanční orgány a Celní správa České republiky. Vedle toho výkonem veřejné správy veřejných financí je pověřen v podstatě každý, kdo přijímá peníze jménem státu, případně jiné veřejnoprávní korporace, a nejedná se o úhradu soukromoprávních plnění, přičemž oprávnění přijímat tyto peníze plyne z finančněprávních norem. Peníze, na které má nárok veřejný sektor, jsou veřejnými penězi, a to po dobu trvání tohoto nároku. Vykonavatelem veřejné správy veřejných financí je též každý, kdo spravuje veřejné výdaje, tedy vydávání veřejných peněz z veřejných peněžních fondů. V podstatě je možné říci, že postavení instituce vykonávající správu veřejných financí má každý, kdo za přiměřeného použití metody administrativněprávní regulace odpovídající metodou finančněprávní regulace pečuje o veřejné finance v rámci procesu tvorby, přerozdělování, rozdělování a užití veřejných peněžních fondů, a to až do momentu, kdy peníze pozbudou statutu veřejných peněz a veřejný sektor ztratí na ně nárok. Do systému správy veřejných financí v organizačním smyslu je nutné zahrnout všechny jiné správní orgány, které spravují veřejné příjmy nebo výdaje, kdy se bude jednat v podstatě o sekundární činnost k jejich hlavnímu, vrchnostenskému, předmětu činnosti. Tak stavební úřad primárně vykonává státní stavební správu a sekundárně pečuje o veřejné finance správou správních poplatků za zpoplatněné úkony stavební správy a správou pokut uložených za porušení norem stavebního práva. Ovšem správa veřejných financí překračuje meze orgánů moci výkonné. Péče o veřejné finance se děje i v rámci legislativní a kontrolní činnosti parlamentu a rovněž v rámci soustavy soudů. Soudy spravují nejméně soudní poplatky, ale též pořádkové pokuty, peněžité tresty a jiné majetkové sankce, jejichž výnos je příjmem státního rozpočtu. Významnou roli při správě veřejných financí pochopitelně hraje Nejvyšší kontrolní úřad.

Správa peněžního systému je svěřena na vládě nezávislé instituci, a to v případě České republiky Česká národní banka. Ta má ze zákona přiznáno postavení správního úřadu, kdy vykonává správu měny České republiky, je devizovým orgánem a současně koncentruje v sobě výkon dohledu nad finančním trhem.

5. JE NUTNÉ ZKOUMAT DÁL

Závěrem bych poznamenal, že finanční správa představuje zvláštní díl veřejné správy s vlastními postuláty, formálním základem, cíli, metodami a formami své realizace, kterým je třeba věnovat zvýšenou pozornost, neboť realizace norem finančního práva se bez finanční správy zjevně neobejde. Při bližším studiu finanční správy je možné nacházet nové a nové poznatky o jejím fungování a právní regulaci, které v procesu modernizace veřejné správy s požadavky, aby i finanční správa byla správou dobrou, přátelskou, efektivní a koneckonců

moderní, jsou užitečné pro úvahy účelné úpravě těmto trendům odpovídající. Nestačí jen dobré finanční právo, ale je k tomu třeba mít i dobrého jeho realizátora, kterým beze sporu je finanční správa.

Literatura:

- Demin, A.V. Finansovoe pravo. Moskva : Infra-M. 2003. 222 s. ISBN 5-16-001550-7.
- Mrkývka, P. Finanční správa. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 1997. 191 s. ISBN 80-210-1685-X.
- Mrkývka, P. a kol. Finanční právo a finanční správa. 1. díl. Brno : Masarykova univerzita. 2004. 403 s. ISBN 80-210-3578-1.
- Průcha, P. Správní právo – obecná část. Brno – Masarykova univerzita a Doplněk. 2004. 356 s. ISBN 80-210-3350-9 et 80-7239-157-7.

Kontaktní údaje na autora – email:

petr.mrkvka@law.muni.cz